

Akademie výtvarných umění v Praze

Studijní program Výtvarná umění

Ateliér figurálního sochařství a medaile / škola Vojtěcha Míči

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Kontaktárium

Vypracovala: Bc. Markéta Donátová

Vedoucí diplomové práce: doc. ak. soch. Vojtěch Míča

Oponent diplomové práce: Mgr. et Mgr. Kamila Němečková Ph.D

Akademický rok 2019/2020

Kontaktárium

TÉMA

V dlouhodobém horizontu je v centru mého zájmu konstrukce veřejných míst, která se snaží pracovat s potřebami lidské spirituality. Na základě intuitivních procesů a osobního nevědeckého výzkumu vznikla tato diplomová práce, jež je dalším mezistupněm v mém kontinuálním snažení o budování vlastního vnitřního světa, který by zároveň mohl být platformou i pro spiritualitu ostatních.

Hned na začátek bych ráda poznamenala, že tento text si neklade, stejně jako má vlastní tvorba, za úkol vědecky prozkoumat, popsat nebo vysvětlit problémy lidské spirituality. Jako autor se snažím pochopit a zmapovat obrazy a souvislosti, které se vynořují v mé mysli, ve snaze sdílet je s okolním světem. Za těchto okolností se zajímám o odbornou literaturu hlavně z oboru psychologie (Jung, Campbell), ale záměrně se pokouším jednotlivé specifické definice eliminovat a používat populárně vědeckou terminologii, protože cílem tohoto textu není rozpoutat diskusi ohledně vědeckých termínů, jež odvádí pozornost od fundamentálních principů, které jsou (a mají být) exaktní vědou neuchopitelné.

Encyklopedia Britannica definuje heslo „spiritualita“ jako: „(...) *schopnost pochopení základních morálních, existenciálních a metafyzických otázek.*“¹ Kamila Němečková, autorka zabývající se současnou spiritualitou, ve svých textech zdůrazňuje, že spiritualita je mnohovýznamový fenomén, ale hlavně ta část lidské bytosti, která nás dělá lidmi a neodmyslitelně k nám patří. „(...) *jde o to, jak máme svoji duchovní stránku rozvinutou, protože může být i zakrnělá, nerozvinutá, popíraná, můžeme ji aktivně žít právě snahou po osobnostním růstu, nebo můžeme rezignovat na vnitřní růst a utéct do zbožštění čehokoliv, třeba konzumu.*“²

Jako nejdůležitější nástroje k pěstování a prohlubování spirituality vnímám hlavně symboly, barvy, archetypy a jimi utvářené příběhy, jež svou vícevýznamovostí a neuchopitelností umožňují průnik lidské psýché do okolního racionalizovaného světa a tuto ostrou hranici mezi zdánlivě „vnitřním“ a „vnějším“ („individualizovanou představou“ a „objektivizovanou skutečností“), vytvářenou moderním člověkem, stírají.

Má diplomová práce se zabývá symbolikou hrdiny a jeho iniciační cesty, která ho po úspěšném zvládnutí může posunout na vyšší úroveň vědomí. Tento duchovní přerod, kdy je potřeba odložit staré a nepotřebné úspěšným zdoláním překážek³ a získáním pokladu, je v mé osobní mytologii reprezentován příběhem o Psím démonu. Psí démon (v příbězích podobnou funkci často zastává drak, u Junga archetyp stínu)⁴, který hlídá Psí hrad (bezpečné místo) v krajině plné očí (potenciální

¹ <https://www.britannica.com/topic/spirituality>, vyhledáno 31. 8. 2020.

² Kamila NĚMEČKOVÁ, osobní emailová korespondence, 19. 8. 2020

³ Ibidem

⁴ Ibidem

neviditelné, ale všudypřítomné, sledující nebezpečí). Návštěvník (hrdina) vstoupí branou do pomyslného hradu a směřuje k modulárním sestavám, kde se základní narativ dělí na dvě linie – první, kdy se hrdina příběhu v hradu schová (spánek, smrt), ale nezpohodlní a objeví v sobě skrytou sílu (poklad), jež mu dovolí vydat se zpět do krajiny očí (znovuzrození), kde pokoří nebezpečí, projde kolem hrozby Psího démona a bezpečně odejde zpět skrze bránu do každodenního světa.

Naopak druhá linie vypráví příběh o hrdinovi, který se rozhodne zůstat v pohodlí, přestane se vyvíjet a učit a hrad se mu z bezpečného místa stane vězením. Dveře se za ním zavřou, zapomene cestu a navždy uvízne v jeho útrobách. Jakmile Psí démon vycítí pach hnijící duše, dopřeje jí milosrdnou smrt a hrdinu pohltí. Psí démon „symbolizuje nepřijaté, nepoznané nebo nevyvinuté faktory a zákony existence. Je zároveň poslem nebo zvěstovatelem dobrodružství. (...) vede do temnot, kde září poklady. Posel v duši, který je transformátorem proměny.“⁵ Proto zde také trasa končí.

PROCES

Troufám si říct, že během svého studia se mi podařilo vyvinout si vhodný přístup k vlastnímu tvůrčímu procesu. Nakonec jsem si osvojila dvoufázový systém, který zatím optimálně naplňuje moje tvůrčí potřeby.

První část se zakládá na intuitivní tvorbě bez racionálního uvažování o kontextu a kompozici. Poddávám se nutkavé potřebě, v mých představách reprezentované fosforeskujícím zeleným světlem, zhmotňovat svoje pocity, vize a sny. Tento proces chápu jako dobrodružné výpravy do neznámého světa, který má však svou vlastní logiku a pravidla a svým vlastním způsobem napodobuje a odhaluje realitu.

Ve druhé fázi svého tvůrčího procesu se vracím k intuitivně objevenému materiálu a racionálně ho zkoumám a zhodnocuji. Zajímám se, jaká je jeho vnitřní struktura, ale i souvislost s každodenní realitou, historií, filozofií, uměním a vším, co mě zajímá.

Mým cílem je syntéza mezi oběma fázemi a vytvoření „platformy“, která se zakládá na osobní historii a spiritualitě, ale stejnou měrou proniká do okolního světa. Tato myšlenka přesahu vyvěrá z mého přesvědčení o existenci jakési „sdílené mysli“, jež by se dala asi přirovnat k jungiánské představě o „kolektivním nevědomí“.

⁵ Kamila NĚMEČKOVÁ, osobní emailová korespondence, 19. 8. 2020.

PROSTŘEDKY

Instalace se skládá ze čtyř základních prvků (socha Psího démona, moduly, nosná konstrukce a brána). Dva hlavní aspekty při koncipování instalace byly různé prožitky diváka/účastníka. Člověk může nahlížet dílo jako divadlo, ve kterém se pohybují ostatní lidé a sehrávají drama v bezprostředním prostoru a čase, ale zároveň se sám může stát hercem – zúčastněným hrdinou zprostředkovávajícím svou verzi příběhu dalším pozorovatelům.

Zvolila jsem formu „architektonické“ či „objektové“ instalace, doplněné malbou a plastikou, protože architektonické prostředí je ve své podstatě reprezentací konstrukce lidské psýché. Už Jung ve svých pozorováních konstatuje, že pacienti se často ve svých snech pohybují po domě⁶, jehož uspořádání reprezentuje stavbu jejich vlastní psychiky. Interiéry a exteriéry architektury se tak jeví jako vhodné prostředí, přirozeně překonávající hranici mezi spiritualitou jednotlivce a jeho okolím, ke kterému se vztahuje.

Jednotlivé části instalace:

1. socha Psího démona

Betonová figurální plastika v životní velikosti se psí hlavou doplněná o modrou patinu.

2. brána

Rozložitelná dřevěná konstrukce osazená dvěma moduly, které uvádí diváka do kontextu prostřednictvím „mapy“ příběhu a slouží primárně jako rámec instalace. Spolu s modulární částí určuje směr narativu a je zároveň začátkem i koncem příběhu, jímž divák prochází.

3. modulární systém

Modul – trojcípá architektonická nosná jednotka, založená na tvaru pentagonu s do prostoru vyvedeným pentagramem. Utilitární, multiplikovatelný prvek, jehož skládáním vznikají další různorodé komplikovanější tvary. Moduly v instalacích fungují jako nosiče narativní části. Jejich povrch je pokryt symbolickou malbou, která se abstraktním způsobem snaží rozvíjet a prohlubovat příběh, jehož struktura je reprezentována už samotným umístěním modulů v prostoru.

4. nosná konstrukce

Veškeré nosné a podpůrné kovové prvky mají charakter rozložitelné skládačky a jsou záměrně přiznány ve svojí industriální surovosti vně modulů. Významově i barevně propojují jednotlivé prvky a symbolizují samotnou konstrukci mého vnitřního světa.

⁶Carl Gustav JUNG: Člověk a jeho symboly. Praha 2017.

SOUVISLOSTI

Ve své práci se snažím směřovat k budování komplexního světa, který je ve své podstatě založen na příběhu, a proto mi často bývají největší inspirací hlavně regionální příběhy, mýty a legendy, ale i další literární díla. Z beletrie jsou mi blízké povídky J. L. Borgese (*Zrcadlo a maska*) a dílo J. R. Tolkiena (*Silmarilion*, *Hobbit*, *Pán prstenů*). Z populárně naučné a odborné literatury jsem čerpala hlavně z myšlenek C. G. Junga (*Člověk a jeho symboly*), Josepha Campbella (*Tisíc tváří hrdiny*), Yuvala Noaha Harariho (*Sapiens*), Borise Groyse (*Gesamtkunstwerk Stalin*, *Art Power* aj.) a dalších.

Z uměleckého hlediska se v současnosti zajímám o možnosti propojení barvy se sochou a architekturou, stejně jako o spirituální působení umění a budování komplexního uměleckého díla. V této souvislosti své dílo vztahuji například k pravěkým a starověkým mystickými náboženskými místům, sochám a architektuře, které často pracují s barvou. Stejně tak mě zajímají projevy širokého spektra outsider art (Adolf Wölfli, Jean Dubuffet), surrealismus a dada (Kurt Schwitters a jeho Merzbau, Cabaret Voltaire), poválečný brutalismus (manželé Machoninovi, Barbikan, Hermit's Castle), spirituální a mystické umění (Hilma af Klint, František Kupka), pouliční loutkové divadlo a mnoho dalších.

REFLEXE

Ve své práci se ráda učím novým věcem a baví mě zkoumat hranice svých vlastních možností. Zelené světlo mě stále tlačí k pohybu do neznáma, mimo vyzkoušené a již naučené postupy a vědomosti. Domnívám se, že je to hlavní charakteristika mého konání v čemkoliv, co definuje klady i zápory mých děl. Doufám, že mi tento přístup umožňuje vytvářet autentické a surově upřímné výstupy, které však na druhou stranu v sobě nikdy nenesou jistotu řemeslné kvality, protože se nikdy nedokážu zastavit u jednoho přístupu natolik, abych si ho osvojila a získala v něm automatizovanou zručnost.

Do budoucna bych chtěla pokračovat v budování a prohlubování svého světa jakoukoli formou.